УДК 378.14.015.62

Загорулько О. А.
доцентка кафедри
гуманітарних та
фундаментальних юридичних
дисциплін Харківського
університету, кандидатка
юридичних наук

ФОРМУВАННЯ SOFTSKILLS В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Анотація. В статті розглядається проблема формування Softskills в освітньому процесі сучасного університету.
Ключові слова: Hardskills, Softskills, освітній процес, сучасний університет.

Аннотация. В статье рассматривается проблема формирования Softskills в образовательном процессе современного университета.
Ключевые слова: Hardskills, Softskills,образовательный процесс, современный університет.

Abstract. The article considers the problem of forming Soft skills in the educational process of a modern university
Keywords: Hardskills, Softskills, educational process, modern university.

Постановка проблеми. Діяльність класичних університетів протягом довгого часу була спрямованою на надання студентам професійних знань в тій чи іншій галузі людської діяльності та мінімальних практичних навичок їх застосування. Протягом життя, працюючи на певних роботах або займаючи певні посади, людина вдосконалювала перш за все свої професійні навички (Hardskills). В ідеалі вони вважалися

вирішальними в можливості отримати гідну посаду і високу зарплатню. Однак в умовах постіндустріального суспільства підхід роботодавців до формування робочого колективу змінився. При обранні кандидата на вакансії роботодавці звертають увагу не лише на фундаментальні компетенції потенційних робітників, але й на «м'які» компетенції (Softskills), які часто називають «гнучкими» або «функціональними» чи «універсальними» компетенція ми [2, с. 162].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі Softskills як важливому чиннику працевлаштування та питанню формування відповідних навичок у спеціалістів різних напрямків присвячували свої роботи Длугунович Н.А. [1], Коваль К.О. [2], Махначова Н.М., Мідляр А.К. [3], Янковська О. [4].

Мета даної статті – з'ясувати, чи здатен сучасний університет формувати Softskills студентської молоді.

Виклад основного матеріалу. Поняття Softskills не є жорстко визначеним. Можна навіть сказати, що це термін, який передбачає безліч варіантів поведінки, які дозволяють людині влаштуватися на роботу, успішно взаємодіяти в колективі та соціумі, а також змінювати своє життя.

Зазвичай до Softskills включають дві групи компетенцій: особисті компетенції (це те, як ми організовуємо свою діяльність (організація простору), то, як ми приймаємо рішення, як ми будуємо логіку своєї діяльності, як ми управляємо часом, які навички критичного мислення ми маємо), та соціальні компетенції (вміння комунікувати, залагоджувати конфлікти, здатність працювати в групах/командах, знання людської природи) [8].

К.О. Коваль пропонує наступну класифікацію функціональних («м'яких») навичок (при цьому, автор підкреслює, що будь-яка класифікація не є вичерпною) [2, с. 165]:

1) Індивідуальні якості (властивість приймати рішення та вирішувати проблеми; властивість чітко ставити завдання і формулювати цілі; позитивне мислення та оптимізм; орієнтація на клієнта та кінцевий результат).

2) Комунікативні якості (зрозуміло формулювати думки (повідомлення); дружнє спілкування та гарні манери; можливість

взаємодіяти з різними типами людей; структурувати й модерувати наради (обговорення); вислуховувати та приймати до уваги усі точки зору; відповідати аргументовано, зрозуміло, вчасно і ввічливо; готувати та робити якісні презентації; враховувати культурні та міжнаціональні особливості).

3) Управлінські якості (грати в команді, об'єднувати та мотивувати команду, навчати та розвивати членів команди, передбачати та запобігати ризикам; чітко планувати та керувати часом).

Для Softskills керівника, виділяють чотири групи наступних навичок: 1) особистісні, 2) комунікативні, 3) управлінські (оперативне управління) та 4) навички стратегічного управління [3, с. 382].

Виходячи з того, що Softskills застосовується не лише в управлінні, а в будь-якій професії, будь-якому виді діяльності і в будь-якій взаємодії між людьми, можемо стисло визначити їх якособисті, комунікаційні та управлінські навички, які дозволяють людині бути успішною незалежно від специфіки діяльності. Прояв цих навичокскладно відстежити, перевірити і наочно продемонструвати в ситуації звичайного інтерв'ю при влаштуванні на роботу. Але якщо перетворити інтерв'ю в тест з нестандартними питаннями, ціль може бути певною мірою досягнута. Перелік таких нестандартних питань та ситуацій можна знайти у всесвітньому павутинні [6].

За результатами досліджень, що проведені в Гарвардському університеті та в Стенфордському дослідному інституті кар'єрний/професійний успіх людини лише на 15 % залежить від Hardskills і на 85% від Softskills [2, с. 164; 4]. Сучасні роботодавці розраховують на те, що кандидат на вакантну посаду матиме різноманітні вміння, причому не лише професійні і соціальні, але й технічні (розробка веб-сайтів, комп'ютерна графіка, відео монтаж, створення презентацій).

Володіння Softskills в сучасному європейському середовищі розглядається як функціональна грамотність. ЮНЕСКО та Європейська комісія навіть встановили мінімальний рівень такої грамотності [5; 2, с. 163], необхідний кожному європейцю для того, щоб бути повноцінним членом суспільства.

Багато людей і раніше застосовували Softskills, не знаючи цього терміну і, очевидно, суто інтуїтивно, або дослідним шляхом зрозумівши переваги відповідної поведінки. Науково встановлено, що людина від природи вже має певні комунікативні навички, але, як вважається, це лише 15 % від того результату [9], який можна досягти при свідомому підході, регулярному самоконтролі і регулярній практиці.

Способами розвинути в собі «м'які навички» є:

1) читання літератури та статей відповідного спрямування;

2) перегляд відеоматеріалів з порадами професійних психологів (використовуючи Інтернет-ресурс);

3) саморефлексія і робота над собою;

4) різноманітні тренінги (їх часто використовують люди, які мають гроші, але не мають часу, для того, щоб самостійно опрацьовувати проблему за допомогою книг та відео; або люди, які прагнуть розуміння за допомогою команди).

Сьогодні виникає багато навчальних центрів, які пропонують різноманітні тренінгові програми з Softskills. Чи формує такі навички сучасний університет, коледж? На це питання можна відповісти так: ці заклади мають всі можливості для їх формування. Треба лише бажання тих, хто приймає участь в освітньому процесі.

Шляхами отримання Softskillsв університеті/коледжі можуть бути: участь в студентському самоврядуванні; робота на громадських засадах; участь в гуртках з ораторського мистецтва, акторської майстерності, гуртках з оволодіння журналістською майстерністю, студентських наукових гуртках, конференціях, гуртках з освоєння технічних знань і т.і.

Є багато предметів, які при належному викладацькому підході дозволяють студенту формувати Softskills. Основи логічного мислення опрацьовуються в курсі Логіки. Ділова українська мова може розвинути навички професійного листування. Основи правознавства, своєю чергою, стануть на пригоді при відкритті власного бізнесу, а курс Інтелектуальної власності допоможе захистити свої авторські права в разі створення літературного шедевру чи об'єкту промислової

власності. Курси іноземних мов (китайської, англійської, німецької) на сьогодні вже є незаперечною основою міжнародних комунікацій. Такий предмет як фізична культура допомагає розвивати такі якості як стресостійкість та фізичний розвиток, навички ефективного відпочинку.

При вивченні будь-якого предмета студенту може бути надана можливість проявити креативне мислення: замість заучування складних дефініцій зробити груповий проект, презентацію або написати есе. Хоча в цьому разі, студент має отримати абсолютно чітке завдання (перелік джерел та літератури для опрацювання, чітко поставлені цілі, можливо, методичні вказівки), що також на практиці буде вчити командній роботі (чітко поставлена ціль – чітко виконане завдання).

Використання викладачем технічних засобів при проведенні лекцій та практичних занять, заохочує самого студента до відповідної практики, привчає його до думки про застосування такої практики в своїй подальшій діяльності.

Важливе значення для формування Softskills має і курс з психології та педагогіки, до якого студенти відносяться м'яко кажучи індиферентно, саме завдяки тому, що не хочуть писати під диктовку різного роду складні дефініції, а прагнуть розглядати конкретні неоднозначні або конфліктні ситуації, які відбуваються або можуть виникнути в їх житті. Що вони власне і роблять, але на різних тренінгах, або читаючи книги та використовуючи відео Інтернет-ресурси.

Оптимальний стиль спілкування викладача і студентів – це спілкування, що ґрунтується на захопленості спільною діяльністю [10, с. 251]. Зміст спілкування складає обмін інформацією, але цим спілкування не вичерпується. Найважливішою стороною спілкування є прагнення зберегти подобу однієї людини в іншому, транслювати себе в іншого через спільну діяльність. Це вже особове спілкування: люди, що спілкуються, прагнуть поділитися своїм буттям з іншими. У веденні діалогу «викладач – студент» важлива психологічна проникливість у ситуацію спілкування, розуміння особливого ставлення співрозмовника до конкретної проблеми [10, с. 249]. Важливо пам'ятати, що викладач впливає на студента не стільки

змістом інформації, скільки психологічною культурою спілкування [10, с. 246].

Ведення педагогічного діалогу, передбачає дотримання наступних правил: 1) говорити треба про проблему, яку треба вирішити, а не про особистість студента; 2) не узагальнювати всі попередні факти поведінки студента, а говорити про те, що відбувається тут і тепер; 3) не поспішати оцінювати результати діяльності студента, а спочатку спробувати зрозуміти, що відбулося, які причини і мотиви його вчинку; 4) у процесі розмови зі студентом брати до уваги як словесні, так і невербальні його повідомлення [10, с. 247].

Якщо сам викладач припустив помилку, краще визнати її і перед собою, і перед студентом. Викладачеві завжди треба бути послідовно вимогливим, коли питання стосується навчання або моральності студента, культури його поведінки, потрібно власним прикладом учити студентів уміти слухати співрозмовника, чітко висловлювати самостійні судження, грунтовно аналізувати й об'єктивно оцінювати складні ситуації, шукати вихід і брати на себе відповідальність за самостійно прийняті рішення [10, с. 247].

Розвинення в освітньому процесі комунікативних навичок студентів сприяє формуванню таких цінних людських властивостей як толерантне ставлення до поглядів іншого, емпатія, вимогливість до себе, взаємоповага, здатність зберігати професійний тон і адекватну манеру поведінки, навіть в разі образи, розчарування, засмучення. Комунікативні навички надають можливість людині відстежувати розвиток ситуацій навколо неї, мати в запасі декілька моделей реагування на ці ситуації, а також можливість застосування саме тієї моделі, яка дасть найкращий результат.

Softskills накопичуються протягом життя і працюють на людину в довгостроковій перспективі, тоді як професійні знання мають здатність застарівати.

Висновки. Наскільки люди здатні розвивати свої функціональні здібності – це питання до науковців. Зрозуміло, що, оскільки, люди різні, то і здатності, що в них закладені – різні. Але спробувати, очевидно, варто. І сучасний університет

може бути місцем формування нової сучасної люди, здатної адаптуватися в складних умовах і досягати поставленої мети.

Список використаних джерел:

1. Длугунович Н. А. Softskills як необхідна складова підготовки ІТ-фахівців. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2014. № 6 (219). С. 239-242.

2. Коваль К. О. Розвиток Softskills у студентів – один з важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2015. № 2. С. 162-167.

3. Махначова Н. М., Мідляр А. К. SOFT SKILLS керівника підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 17. С. 380-383.

4. Янковська О., Саприкіна М. Звіт за результатами І Національного Форуму «Бізнес і університети» (м. Київ, 27 листоп. 2013.). URL: http://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2014/04/ForumReport_Final.pdf. (дата звернення: 15.01.2020).

5. Key competences for lifelong learning. URL: https://www.britishcouncil.org /sites/default/files/youth-in-action-keycomp-en.pdf. (Last accessed: 15.01.2020).

6. Леонова О. 100 питань для визначення soft skills. URL: https://hurma.work/blog/100-pitan-dlya-viznachennya-soft-skills. (дата звернення: 15.01.2020).

7. Ясна І. Soft skills: універсальні навички європейського рівня. URL: https://studway.com.ua/soft-skills. (дата звернення: 15.01.2020).

8. Пашко О. Розвиток м'яких навичок. URL: https://www.quality-assurance-group.com/olga-pashko-rozvyvajte-myaki-navychky. (дата звернення: 15.01.2020).

9. Welldone. Що таке Soft Skills? В чому різниця Soft і Hard Skills? URL: https://www.welldone.org.ua/shho-take-soft-skills-v-chomu-riznitsya-soft-i-hard-skills. (дата звернення: 15.01.2020).

10. Городиська В., Пантюк М., Міляєва В. Педагогіка та психологія вищої школи: тексти лекцій. Дрогобич : Ред.-видав. відділ ДДПУ, 2014. 286 с.

Zahorulko Olena A. Formation of Softskills in the educational process of a modern university